

tási jogsegély két irányban kiterjesztessék, nevezetesen: 1. az 1. cikk 4. pontjának kiegészítéseként a kényszeregyességi eljárásban hozott jóváhagyó végzés, illetve táblás kimutatás alapján végrehajtható egységre; 2. az 1. cikk 5. pontjának kiegészítéseként a tőzsdebíróóságok, illetve tőzsdei választott bíróságok ítéleteim kívül egyéb jogerős és a végrehajtható választott bírói ítéletekre.

Azt hiszem, bécsi kartársunk álláspontjának helyességéhez szó sem férhet, nem lévén oly aggályos momentum, mely a két szerződő állam között a célzott kiterjesztés ellen szólna. Hadd hozzam fel azonban e téma kapcsán a következő konkrét esetet, amely kell, hogy gondolkozóba ejtsen aziránt, nem volna-e annak értelmében egy további kiegészítésnek helye. A házastársak utolsó közös lakhelye Budapest volt, a férj elköltözött Bécsbe és mint már ottani lakos, bontóperre indított a budapesti törvényszéken. E bontóperben a bíróság alperesnő kérelmére nő- és gyermektartás tárgyában ideiglenes intézkedést tett és felperest jogerőssé vált végzéssel kötelezte havi X korona ideiglenes nő- és gyermektartásdíj fizetésére. Am Ausztria ezen jogerős végzést nem hajtja végre azért, mert az eljáró bíróságnak nincs, illetve nem volt meg a 3. cikk 1—15. pontjainak valamelyike szerinti illetékessége. Ez a végeredményben jogsegély nélkül maradás azonban annál méltánytalanabb a tartáshoz jogosítottokra, mert a törvény őt ezen helyzetben, vagyis a bontópernek esetleg évekig tartó folyama alatt jelzett igénye érvényesítésével ezen kizárólagosan illetékes bíróság elé, a bontóper bírósága elé utalja. Megfontolás tárgyává volna tehát teendő, hogy nem kellene-e a kölcsönös végrehajtási jogsegélyt oly bírói határozatokra is kiterjeszteni, amelyeket a másik szerződő államban lakó peres fél által igénybe vett belföldi bíróság az el által folyamatba tett eljárásban a külföldön lakó ierhére hozott meg (mint itt: tartási intézkedés, anélkül, hogy viszontkereset volna, továbbá felperes elutasítása esetén költségekben marasztaltatása stb.) *Dr. B. I.*

Jogirodalom.

Dr. Beck Salamon: Kötelemvalóság.

(A Polgári Jog könyvtára 2. füzeté.)

Jogi irodalmunk különös belső meghasonlásban szenved. Az elmélet és a gyakorlat — a valóság és a gondolat dualizmusának eltorzulásában — mind messzebb távolodnak egymástól. Szórványosan jelentkező teoretikus műveinkben egy idegen dimenziókban lebegő fogalmi világ képe tárul elénk, amely semmi kapcsolattal nem fűződik a való élethez. Praktikus könyveink ezzel szemben a törvény vagy bírói gyakorlat iparszerű ismertetésében, legfeljebb halvány glosszálásában merülnek ki és még a látszatát sem kívánják ébreszteni annak, hogy a felmerülő problémák egységes rendszerbe helyezését intencionálnak.

Értékes ritkaság ilyen körülmények között az olyan könyv, amely — mint Szász Schwartz Gusztáv éppen írónk egyik

jogászegyleti előadását jellemezte — elméleti munka, amennyiben közö- szempontok alá hoz olyan jelenségeket, amelyek rendkívül gyakoriak az életben, de amelyeket az elmélet a mai napig egységes nézőpont alá nem hozott; és mégis gyakorlati, mert mindkét lábbal benne áll a mindennapi élet tüneményeiben. Alig ismerem az utóbbi évek jogi irodalmában könyvet, amely a gondolkodás mélysége, a felvetett problémák tudományos megvilágítása tekintetében Beck munkájával versenyezhetne, de egyszersem mindent sorával dokumentálná, hogy írója ügyvéd, aki az eleven jogot a bírósági termek levegőjével szívja magába és akinek tudományunkról való felfogását az elméleti tehetőség mellett erős, praktikus érzék irányítja.

Az a gyakorlati ér, amely irónk szemléletét átszővi, nemcsak előadásának módszerében jelentkezik, hanem a jogtudományról való alapvető nézeteit is determinálja. Könyvünk első részében — mintegy praeludiumként, amelyből mind hangosabban csendülnek ki a főtéma hangjai — olyan megállapításokat találunk a jogászi gondolkodás céljáról és eszközeiről, amelyek éles impressziókban tesznek tudatossá sok gondolatot, amely az utóbbi évtizedekben formátlanul ott szállongott jogéletünk levegőjében és jogászi gondolkodásunknak közhelyévé vált anélkül, hogy tudományosan meghatározott alakot öltött volna.

Ma már a legkonzervatívabb dogmatika sem tudja elhomályosítani azt az igazságot, hogy a jog, az élet viszonyait mozgató és rendező erő, amelynek próbaköve a gyakorlati használhatóság; másfelől leghaladottabb theoretikusaink is e gyakorlati használhatóságot több vagy kevesebb sullyal mérlegelő indoknak látják csupán, de sohasem tekintik azt a jogtudomány legfőbb céljának. Beck azonban a gazdasági célszerűségét kiemeli a motívumok halványan elmosódé sorából és az a jogi szemlélet fókuszába helyezi. Amikor leplezetlen őszinteséggel hirdeti, hogy a jog a gazdasági érdeket szolgálja és azt is kell szolgálnia, hogy fölösleges erőpazarlás vagy értéktelen játék volna minden gondolati munka, amely a gyakorlati élet jobbá és tökéletesebbé alakítására ki nem aknázható: akkor egy csapással szabadul a jogászi gondolkodásnak — a bölcselkedés és metafizika által összekuszált — megkötöttségéből és feltárja a jogalkotás és jogalkalmazás fejlődésének új útjait.

Tudományunk azzal, hogy leválasztjuk róla a dogmatikus fejlődés során reá alakodott filozófiai és etikai rétegeket, bölcséleti értékéből semmit sem veszít. A tételes anyag feldolgozásánál előtűnő jogpolitikai tapasztalatok rendszerbe sűrítése, az egyes jogtételekben jelentkező gondolati közösségek felfedezése és ezeknek mint tudományunk exact törvényeinek meghatározása: ez a tiszta, sallangjaitól megtisztult iurisprudentia. Az ilyen értelemben felépített tudományos rendszer azonban munkásainak nagy kvalitásait feltételezi. A tételes rendelkezések kimerítő ismerete, azok gyakorlati funkcióinak éles megfigyelése kell ahhoz, hogy a részletes szabályok magját képező általános elveket felfedezze és rámutasson azokra a szálakra, amelyek a részletet az egészhez, a konkrét normát

a jogrend nagy egységéhez fűzik. Beck mind e tulajdonságokkal rendelkezik és amellett szemléletének csodálatos átfogó ereje rendszerű fedez fel, visszatérő törvényszerűséget lát ott, ahol más legfeljebb véletlen hasanlóságokat talál. Legsajátabb fejtegetései voltak mindenkor azok, amelyekben — mint a rendeltetési javakról, a vétő fél védelméről, a kötelező kiméletlenségről szóló dolgozataiban vagy a Civiljogászok Vitatársaságában tartott előadásaiiban — a jog topografiailag egymástól távolos vidékein tallózva, szed össze külsőleg merőben különböző színezéssel jelentkező tételeket és kihámozza a méhükben meghuzódó közös elvont magot, felfedezi a jelenségek törvényszerű biztonsággal ismétlődő együttthatóit, sz. val új fogalmi kategóriákat teremt azzal, hogy tudatosá tesz a jogélet levegőjében ködlő, eddig alig sejtett célszerűségeket és irányokat.

Könyvünk rapszódikus felépítésében is az alaptéma, a jogrend egy ilyen új tendenciájának és emellett ez új fejlődés elemeinek felszínre hozása: hogyan mosódnak el a gazdasági szükséglet nyomása alatt a dologi és személyi igények éles határvonalai, hogy szivnak magukba a kötelmi jogositványok mind több és több abszolút tartalmat és e tendencia lassu tudatosá válása közben, miként jegecesednek ki azok a szabályok, amelyek a konkrét kötelmi igényt feltétlen megvalósításához juttatják. A fő tétel demonstrálására széttagolja, fölbontja melléktermékekkel bővíti azt és közben végigszáguld a jogélet egészén, mialatt az alapgondolat centripetális erejével egymástól látszólag idegen intézményeket — kötbért, visszatartási jogot, a bérlő abszolút igényeit, a tartozásátvállás szabályait, rendeltetési javak variációit — természetes könnyedséggel sodor mind élesebben kibontakozó tengelyére.

Vannak a könyvnek oldalai, amelyek a gondolatok olyan kincsébányáját tárják fel, hogy abból egy kevésbé mély, de rendszerezőbb elme köteteket írhatott volna. Sok helyen a megfigyelések és gondolatok szűkszavu, epigrammatikus élességű megrögzítése már nemcsak a stílus könnyedségének, hanem az eszmék kifejtésének rovására is érvényesül: az ötletek oly szorosan torlódnak egymás mellett, hogy nincsen helyük, nincsen levegőjük arra, hogy kibontakozzanak és befejezett plasztikus alakot öltsenek. Irónk felröppent egy-egy gondolatot, könnyen, játszva — mint gyermek a papirossárkányt, — aztán nem törődik vele többet, játszanak vele. formálják tovább azok, akik a részletek szabatoságával, a kritikai rendszerezéssel pótolják az intuitív erőt. És itt érdekes ellentmondást veszünk észre könyvünk célja és felhasznált eszközei közt. Igazságokat akar hirdetni, hatni kíván jogi meggyőződésünkre s eközben az eszmék oly gazdagságával, a stílus oly virtuozitásával lép meg, hogy előadásmódjának külső csillogása sokszor elhomályosítja anyagának mélységeit. Nem egyszer történik meg, hogy érdeklődésünket nem az köti le, *amit* mond, hanem az, *ahogy* mondja. Ilyenkor aztán gondolatszövéssének szálai könnyen kisiklanak kezünkől és merész analógiákon cikkázó ötletei, színes tételei inkább elkápráztatnak, mint meggyőznek, ugy-

hogy végül is világosan körvonalazott és logikailag befejezett kép helyett, sokszor nyugtalan, megzavart benyomásunk marad.

Amint látjuk ami kritizálható benne, az is más irányban értéke marad könyvünknek. Megtörténhetik, hogy az átlagos jogász nem fogja első olvasásra átérteni mondanivalóját, amelyet nem lehet a közhelyek, a mindennapos igazságok röfjével felmérni: mert a jog világát oly színes és gazdag eszmékben vetíti. élénk, hogy valóban ki kell lépnünk a megszokott jogászmesterség szűk horizontjai közül, hogy minden összefüggésében és teljes szépségében felfoghassuk. De ha lapjait azzal az elmélyedéssel forgatjuk, amelyet anyaga és formája megkíván, akkor úgy fogjuk érezni, hogy ez a kis hatvanoldalas füzet a magyar jogi irodalom remekei közt fog világitani, mikor sok, talán „hasznavehetőbb“, rendszerebb és áttekinthetőbb műre már régen homály borult.

Dr. Varannai István.

Vadász Lipót beszédei. Budapest, Franklin, 1926. „Ügyvédi gyakorlat, milyen az övé volt és ujságírói praxis: ez a két különböző neme a gyémántköszörülésnek. Természetesen nem kavicsnak, hanem nyers gyémántnak kell lennie, hogy a köszörüs-műhelyből — Vadász Lipót kerüljön ki“. *Rákosi Jenőnek* e klasszikus szavai — az ő tollából eredt, magas szárnyalású előszó legszebb gyöngyei — méltón jellemzik azt a nemes és ideális lelkületű férfit, aki oly korán költözött el sorainkból és akiben a magyar jog is oly sokat veszített. Próféta-lelke messze előre szorongón érezte meg, hogy „itt nem marad kő kövön“, s közelebbi környezete tudja, mily súlyos része volt elmulásában az e fölött érzett fájdalomnak. Mint politikust, mint hazafit és mint kulturembert: hármás érzékenységében sujtották a ráuk szakadt szerencsétlen idők. Nem csoda, ha szentitív, kifinomodott énje összeroppant a vihar brutális ereje alatt. Az előtünk fekvő kötet tartalma lényegileg közjogi és közigazgatásjogi érdekű. De megjelenése alkalmából ne feledkezzünk meg arról, hogy Vadász Lipót rövid államtitkárságának ideje alatt elévülhetetlen érdemeket szerzett a magán- és hiteljog terén is: neki jutott osztályrészül, hogy a különböző moratórium-rendeleteket tető alá hozza s az ő kezdeményezésének és jogalkotó geniejének köszönhetjük a csődönkívüli kényszerregyezségről szóló első rendelet megszületését, valamint a Pénzüntézeti Központnak a pénzüntézetek önkéntes és kényszerfelszámolása körül juttatott szerepet, amelynek nagy része van abban, hogy pénzüntézetek a válságok sorozatát éppen és gazdasági életünk teljes összeomlása nélkül tudták megúsni. Megilletődéssel lapozunk e díszes kiállítású kötetben és emlékezünk vissza arra az időre, amikor Magyarországnak még lehettek Vadász Lipótjai.

M.